

M. B.-N.

"The appreciation of ancient and medieval science during the Renaissance 1450-1600", George Sarton, Philadelphia 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/3, 579-580

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W części pierwszej autor opisuje najważniejsze teorie i fakty naukowe od średniowiecza poprzez okres Renesansu, Oświecenia i Romantyzmu aż do lat współczesnych. Omówienie to jest bardzo wszechstronne, autor porusza zagadnienia z dziedziny fizyki, astronomii, ekonomii politycznej, kultury i innych.

W drugiej części zawarte są rozważania na temat „wartości ludzkich” w różnych epokach. Poruszane przez autora wartości to przede wszystkim: etyka, prawo i teorie polityczne. Pogląd na nie w różnych okresach kształtował się inaczej i ulegał ciągłym zmianom.

Pracę swą autor przeznaczył nie tylko dla studentów i ludzi nauki, lecz również dla tych wszystkich, którzy interesują się różnymi prądami filozoficznymi i ogólnoludzkimi poglądami na świat i na człowieka — dla tych, którzy szukają rozwiązania wielu nurtujących ich problemów filozoficznych.

Studium to jest interesującym przeglądem historycznym zdarzeń naukowych oraz poglądów i idei filozoficznych panujących w Europie w ciągu kilku wieków. Krótki przegląd współczesnych prądów filozoficznych oraz stanu poszczególnych nauk jest cennym uzupełnieniem dzieła. Historyk nauki znajdzie w tej pracy wiele ciekawych szczegółów do historii różnych gałęzi wiedzy oraz do historii myśli filozoficznej szczególnie w dziedzinie etyki.

M.B.-N.

George Sarton, *The appreciation of ancient and medieval science during the Renaissance 1450—1600*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1955 s. 233.

George Sarton (1885—1956) znany współczesny historyk nauki jest autorem *History of Science* (t. 1 — 1952; t. 2 — 1957) i wielu innych interesujących dzieł, m.in. dotyczących okresu Renesansu.

W książce swej autor zajmuje się oceną nauki starożytnej i średniowiecznej z punktu widzenia ludzi okresu Renesansu. Lata 1450—1600 to czas wielkich przemian politycznych, społecznych, naukowych i przewrotu w panujących dotychczas poglądach na świat i na człowieka. Nawiązanie do czasów starożytności w nowych prądach oraz przekształcaniem kultury średniowiecznej w nową kulturę opartą na zasadach humanizmu — oto główne cechy czasów Renesansu (omówione przez autora we wstępie do pracy). Z przyczyn ekonomicznych, politycznych i innych, prądy w nauce i sztuce w różnych krajach Europy przybierały rozmaite formy.

Dokładne określenie lat granicznych Renesansu, kwestia ciągle dyskutowana, nie jest właściwie sprawą najważniejszą i autor nie poświęca jej zbyt wiele miejsca. G. Sarton przyjmuje za właściwy okres Renesansu lata 1450—1600, pełne ważnych wydarzeń kulturalnych i naukowych. W schematycznym wykazie autor wymienia najważniejsze z nich (1450 — wynalazek druku, 1492 — odkrycie Ameryki, 1543 — rok wydania dzieł Kopernika i Vesaliusa i inne).

Nowe prądy naukowe Renesansu opierały się głównie na poglądach myślicieli dawnych wieków. Autor w swej pracy przedstawia czytelnikom postacie

wybitnych naukowców okresu starożytności i średniowiecza oraz ich poglądy z dziedziny: medycyny, matematyki, astronomii, historii naturalnej i innych. Znajdujemy tu takie nazwiska jak: Hippokrates, Soranos, Avicenna (medycyna), Arystoteles, Teofrast, Dioskorides (historia naturalna), Platon, Arystoteles, Euklides, Archimedes, Ptolemeusz (matematyka i astronomia). Sylwetki poszczególnych myślicieli i naukowców nakreślone są w sposób wyczerpujący i interesujący i stanowią dużą część pracy.

Ocena znaczenia dorobku naukowego minionych wieków dla nauki okresu Renesansu podana jest krótko i jasno: główną tezę książki stanowi myśl, że Renesans — podobnie jak i wszystkie inne epoki rozwoju kultury — był dzieckiem okresu poprzedniego i stanowił typowy okres przejściowy (a period of transition — s. 132). Autor ogranicza się w zasadzie tylko do wypowiedzenia zasadniczych uwag odnośnie wkładu naukowego poszczególnych myślicieli do rozmaitych dziedzin wiedzy.

Książka jest interesującym i cennym wkładem do historii nauki okresu Renesansu.

M. B.-N.

George Sarton, *Six Wings: Men of Science in the Renaissance illustrated with contemporary portraits*. Bloomington, Indiana University Press, 1957, s. 318.

Dzieło George Sarton łączy się tematycznie z omówioną wyżej pracą tegoż autora: *The appreciation of ancient ... science ...* i dotyczy również okresu Renesansu. O ile jednak w poprzedniej pracy autor nakreślił sylwetki poprzedników naukowych Renesansu, o tyle w dziele *Six Wings* przedstawił ludzi nauki doby Renesansu. W sześciu obszernych rozdziałach lub „wings“ (tytuł zaczerpnięty ze St. Testamentu) autor omawia szczegółowo stan różnych dziedzin nauki w latach 1450—1600 i ich najważniejszych przedstawicieli. A oto treść poszczególnych rozdziałów: I. geografia (Diaz, Vives, Melanchton), II. matematyka (Cardano, Bombelli) i astronomia (Kopernik, Brahe), III. fizyka (Gilbert), chemia (Paracelsus), technologia (Biringuccio), IV. historia naturalna (Platin Glusius — botanicy; Gesner — zoolog; Palissy — mineralog), V. anatomia i medycyna (Vesalius, Cardano, Paré i inni). VI sztuka — cały rozdział poświęcony Leonardowi da Vinci. Autor konkretnie i żywo przedstawia wielu ludzi: G. Gardano — wielkiego matematyka; Kopernika i jego przeciwnika T. Brahe; alchemika Paracelsusa i wiele innych mniej znanych lecz nie mniej ciekawych postaci. Reprodukcje portretów własnych ludzi Renesansu wybrane z rozmaitych kolekcji świata są celowym uzupełnieniem książki. W bardzo interesujących i wnikliwych przypisach czytelnik znajdzie wiele szczegółów o historii państw, miast i ziem z którymi związani byli uczeni Renesansu — ludzie różnych narodowości.

Książka ta jest bardzo cennym i ciekawym dziełem szczególnie dla historyka nauki.

M. B.-N.